



DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO
WÓRZYŃSKIEGO

T R E Ś Ć.

Część urzędowa:

Poz. 47. W sprawie Państw. Odznaki Sportowej i organizowania prób sprawności fizycznej w szkołach. Poz. 48. Potrącanie podatku dochodowego od odpraw. Poz. 49. Pobór 10% dodatku od niektórych podatków i opł. stemplowych. Poz. 50. Ulgi taryfowe. Poz. 51. Kwalifikacje zdrowotne kandydatów na wydziały lekarskie. Poz. 52. W sprawie utrzymywania szkolnych pracowników robót ręcznych. Poz. 53. Współdziałanie szkół powsz. w akcji tępienia chrapączka. Poz. 54. Obozy i kursy w. f. i p. w. w 1931 r. Poz. 55. Ubezpieczenia w Kasie Chorych. Poz. 56. Podziękowania za życ. imien. Marsz. J. Piłsudskiego. Poz. 57. Działaln. Polsk. Tow. Ekonom. Komunikaty. Ruch służbowy Od Redakcji.

Część nieurzędowa:

Edward Góra — O potrzebie badań
socjologicznych w szkole.
Nowości wydawnicze.

M A J 1931
Nr. 5/78
ROK VIII.



CZĘŚĆ URZĘDOWA.

Poz. 47. W sprawie Państwowej Odznaki Sportowej i organizowania okresowych prób sprawności fizycznej w szkołach.

Okólnik Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931r. Nr. I. WF-2132/31

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. (Monitor Polski Nr. 169 z r. 1930 poz. 255) ustanowiona została Państwowa Odznaka Sportowa dla osób, które wykazują dodatnie wyniki w zakresie sprawności fizycznej.

Państwowy charakter odznaki, jej rola i znaczenie wychowawcze pozwoliły przyjąć i wprowadzić ją do systemu tych środków wychowania państwowego w szkole, które przygotowują fizycznie i duchowo młodzież do służby obywatelskiej i wojskowej. W systemie środków wychowania fizycznego w szkole Państwowa Odznaka Sportowa powinna zająć jedno z naczelnych miejsc jako sprawdzian tężyzny i wszechstronnego wyrobienia fizycznego młodzieży. Państwowa Odznaka Sportowa jest dostępną dla ogółu szkolnej młodzieży męskiej w wieku od lat 14, dla młodzieży żeńskiej od lat 16, jako nagroda za osiągnięcie przeciętnego stopnia sprawności fizycznej.

Warunki zdobywania odznaki określa Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych z dnia 15 grudnia 1930 r., wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie wykonania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. o Państwowej Odznace Sportowej oraz Regulamin Państwowej Odznaki Sportowej, wydany przez Dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. (Monitor Polski Nr. 9 z r. 1931 poz. 6).

Odsyłając do szczegółowych postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r. pragnę podkreślić przede wszystkim wagę postanowień §. 1 pkt. c. oraz §. 6 tegoż rozporządzenia. W myśl tych postanowień do organizowania okresowych prób sprawności fizycznej w szkołach upoważnieni są dyrektorzy(rki) szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich i szkół zawodowych. Dla uniknięcia nieporozumień wyjaśniam, iż §. 3 Regulaminu P. O. S. dotyczy wyłącznie punktu d) §. 1 rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r.

W skład Komisji próby w szkołach wchodzi:

- a) organizujący próbę t. j. dyrektor (ka) szkoły lub jego zastępca jako przewodniczący,
- b) lekarz szkolny,
- c) nauczyciel ćwiczeń cielesnych jako fachowy kierownik próby.

Powołanie innej osoby, jako dalszego członka komisji nastąpić powinno w przypadku, gdy nauczyciel ćwiczeń cielesnych znajdzie trudności w stwierdzeniu wyników pewnych szczególnych prób. Pożądaniem jest zasięganie w tych razach opinii wizytatorów i instruktorów wychowania fizycznego.

Organizacje okresowych prób sprawności fizycznej w szkołach przygotowywać i przeprowadzać należy ściśle według postanowień rozporządzenia z dnia 15 grudnia 1930 r. — oraz regulaminu Państwowej Odznaki Sportowej. Fachowym organem doradczym i wykonawczym dyrektorów szkół w sprawach związanych z Państwową Odznaką Sportową, powinien być zawsze nauczyciel(lka) ćwiczeń cielesnych oraz lekarz szkolny.

Warszawa, dnia 17 marca 1931 roku.

Minister (—) Sł. Czerwiński.

Poz. 48. Potrącanie podatku dochodowego od odpraw.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14. III. 1931. Nr. R. 2122/31.

Wobec wątpliwości, powstałych w niektórych urzędach co do sposobu obliczania podatku dochodowego od odpraw, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, co następuje:

Odprawy, wypłacane funkcjonariuszom państwowym jednorazowo przy zwolnieniu ze służby, winny być traktowane przy obliczaniu podatku dochodowego, jako wynagrodzenia jednorazowe, od których oblicza się należny podatek dochodowy, w sposób podany w postanowieniu ostatniego ustępu art. 111 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925 poz. 411).

Gdy natomiast takie wynagrodzenia wypłaca się nie jed-

norazowo, lecz w okresach miesięcznych, wówczas winny być one traktowane przy obliczaniu podatku dochodowego, jako wynagrodzenia perjodyczne. Sposób obliczania podatku od tego rodzaju wynagrodzeń podaje postanowienie ustępu 2 art. 111 powołanej ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Naczelnik Wydziału (—) A. Nowak.

Poz. 49. Pobór 10% dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych.

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 23. III. 1931 r. Nr. I. R. 3555/31.

W uzupełnieniu zarządzenia z dnia 6 marca 1931 r. L. D. V. 4077/1/31., podanego do wiadomości za Nr. I-3277 z dn. 17 marca 1931 r.*) w sprawie poboru 10%-owego dodatku do niektórych podatków i opłat stemplowych—Ministerstwo Skarbu okólnikiem L. D. V. 5234/1/31 z dn. 17 marca 1931 r. wyjaśniło, że począwszy od dnia 1 kwietnia 1931 r. dodatek ten należy pobierać przy każdorazowej wpłacie (dobrowolnej lub przymusowej) z tytułu danin, określonych w ustępie pierwszym §-u 1 rozporządzenia Ministra Skarbu z dn. 6 marca 1931 r. bez względu na to, czy wpłaty te uskuteczniane są na poczet bieżących należności t.j. takich, których ustawowy termin płatności jeszcze nie upłynął czy też na rzecz zaległych należności tych danin.

Ponieważ w myśl obowiązujących przepisów wspomniany dodatek nie był dotychczas pobierany przy podatku dochodowym od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę — Ministerstwo Skarbu zaznacza, że powyższe wyjaśnienia mają również zastosowanie i do wymienionego podatku dochodowego od uposażeń służbowych, emerytur, wynagrodzeń za najemną pracę, t.j., że od wszelkich wpłat tego podatku dokonywanych od dnia 1 kwietnia 1931 r. począwszy należy pobierać omawiany 10%-owy dodatek.

Z powyższego wynika, że od wszelkich podlegających opodatkowaniu dochodów z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, wypłaconych w ciągu miesiąca marca 1931 r. winien być przypadający podatek wpłacony na rachunek właściwej kasy skarbowej jeszcze w miesiącu marcu, w przeciwnym bowiem razie, t.j. w razie wpłacenia go po upływie tego miesiąca, od wszelkich wpłat z tytułu tego podatku będzie pobrany 10%-owy dodatek.

*) Ogłoszone w Dzienniku Urzęd. K.O.S.W. Nr. 4. poz. 45 z 1931r.

Pobieraniu w tych wypadkach tego dodatku nie stoją na przeszkodzie postanowienia ustępu drugiego art. 112 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z r. 1925 Nr. 58 poz. 411), zezwalające na wpłacenie przez pracodawcę potrąconych kwot podatku w terminie do dni 7-miu po dokonaniu potrącenia.

Jednocześnie zaznacza się, że okoliczność za jaki czas przypada wypłacane wynagrodzenie jest w danym wypadku bez znaczenia, a jedynie miarodajnym jest dzień faktycznej wpłaty przypadającego od tego wynagrodzenia podatku do (na rachunek) właściwej kasy skarbowej.

Powyższe wyjaśnienia Ministerstwa Skarbu podają do wiadomości i stosowania.

Naczelnik Wydziału (—) A. Nowak.

Poz. 50.

U l g i t a r y f o w e .

Okólnik Min. W. R. i O. P. z dnia 15. III. 1931 r. Nr. I. Prez.-2044/31.

W „Taryfie osobowej, Bagażowej i Ekspresowej Polskich Kolei Państwowych część II“, wydanej przez Ministerstwo Komunikacji, obowiązującej od dnia 1 kwietnia 1931 r., wprowadzone zostały pewne zmiany, dotyczące ulg taryfowych ze względów wychowawczych, a w szczególności pewne rozszerzenie uprawnień do korzystania z tych ulg (słuchacze szkół akademickich). Ponieważ podległe władze, urzędy i rektoraty szkół akademickich niefjednokrotnie zwracają się do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawach w taryfie tej wyczerpująco wyjaśnionych i unormowanych, Ministerstwo W. R. i O. P. uważa za wskazane zaopatrzenie się i zapoznanie z postanowieniami powołanej taryfy.

Cena 1 egzemplarza taryfy wynosi 3 zł. i jest do nabycia w Ministerstwie Komunikacji w Warszawie, lub Dyrekcjach Okręgowych Kolei Państwowych.

Naczelnik Wydziału (—) Kazimierz Dubiel.

Poz. 51. W sprawie kwalifikacyj zdrowotnych kandydatów na wydziały lekarskie Uniwersytetów i Państwowego Instytutu Dentystycznego.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20. III. 1931 r. Nr. 6236/30.

Badania lekarskie młodzieży akademickiej oraz statystyka zachorowań jej przed i po skończeniu wyższych zakładów aka-

demickich wykazały szczególną częstość zapadań na zdrowiu wśród młodzieży, uczęszczającej na wydziały lekarskie uniwersytetów i do Państwowego Instytutu Dentystycznego.

W związku z tem i na skutek wystąpień dziekanatów wydziałów lekarskich zechcą dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących zażądać od lekarzy szkolnych, ażeby ci, omawiając ze starszą młodzieżą szkolną sprawę wyboru zawodu, czy to na systematycznych lekcjach higieny, czy to podczas luźnych pogadanek, wyjaśniali jej, że zawód lekarski wymaga wyjątkowego zdrowia, zwłaszcza zdrowych płuc i serca, należytej czynności zmysłów, szczególnie wzroku i słuchu.

Maturzyści i maturzystki, nie odpowiadający tym wymaganiom zdrowotnym, nie powinni ubiegać się o przyjęcie na wydział lekarski uniwersytetów lub do Państwowego Instytutu Dentystycznego, jeśli nie chcą w przyszłości przez przerwanie studjów, lub wycofanie się z zawodu wskutek choroby ponieść strat materialnych i doznawać rozgoryczenia.

Podsekretarz Stanu (—) K. Pieracki.

Poz. 52. W sprawie utrzymania szkolnych pracowni robót ręcznych w należytyim stanie.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Woł. z dn. 18/IV 1931 r. Nr. II-3876/31.

Otrzymywane przez Ministerstwo sprawozdania o stanie i wynikach nauki robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących, w zakładach kształcenia nauczycieli i w szkołach powszechnych dają zbyt często obraz nieodpowiedniego zorganizowania i utrzymywania oraz wyglądu szkolnych pracowni robót ręcznych. W wielu pracowniach warsztaty i stoły są uszkodzone, połamane i brudne, narzędzia w złym stanie i przeważnie tępe. Ogólny wygląd pracowni robi wrażenie zaniedbania, opuszczenia i nieładu. Odbywająca się w takich warunkach nauka robót ręcznych nie może oczywiście dać oczekiwanych wyników zarówno co do technicznego wyszkolenia uczniów w tym przedmiocie nauczania, nie może mleć również dodatniego wpływu wychowawczego na młodzież.

Na ten niezadowolający stan pracowni robót ręcznych zwracam Dyrekcjom i Kierownictwom szkół uwagę i zarządzam, aby istniejące braki organizacyjne i zaniedbania zostały rychło usunięte.

Potrzebne w pierwszym rzędzie doprowadzenie do porządku pomieszczeń pracowni robót ręcznych nie powinno by nastręczać znaczniejszych kosztów i trudności, gdyż przeważnie

polegać będzie na pomalowaniu, względnie wybieleniu sali oraz wymyciu podłogi i zaciągnięciu jej masą pyłochłonną. Reperacja uszkodzeń warsztatów i innych sprzętów oraz narzędzi może i powinna być uskuteczniiona przez starszą młodzież pod kierunkiem i przy czynnym współudziale nauczyciela robót ręcznych. Gdyby zorganizowane w ten sposób gruntowne porządkowanie pracowni robót ręcznych wymagało przerwania normalnych zajęć w pracowni na dni kilka, może to być uważane za usprawiedliwione i celowe. — Należy usilnie dążyć do tego aby szkolna pracownia robót ręcznych już na pierwszy rzut oka robiła estetyczne i miłe wrażenie, co może być osiągnięte przez utrzymanie sali we wzorowej czystości oraz przez staranne, praktyczne i celowe rozmieszczenie sprzętów (warsztatów, stołów, szaf, półek, narzędzi).

Warsztaty powinny być przymocowane do podłogi i utrzymywane w należytym stanie tak, jak i inne sprzęty, narzędzia zawsze całe, czyste i ostre, a prócz tego ponumerowane. — Każde narzędzie winno mieć wyznaczone stałe miejsce w szafie lub na półce. — Komplet narzędzi winny być rozmieszczone w ten sposób, aby między poszczególnymi narzędziami nie było zbyt wielu wolnych miejsc (przerw), a to w celu ułatwienia szybkiej i pewnej kontroli całości kompletu. Troska o stałe utrzymanie pracowni robót ręcznych w odpowiednim stanie należy do obowiązków nauczyciela robót ręcznych.

Do czynnego udziału w zajęciach związanych z porządkiem utrzymaniem pracowni (sali, sprzętów i narzędzi) powinni być pociągani przez nauczyciela ci uczniowie, którzy z tej pracowni korzystają.

Przed opuszczeniem sali po ukończonych zajęciach uczniowie winni własnoręcznie doprowadzać ją do porządku, a więc: poukładać narzędzia według numerów na właściwych miejscach, zmiąć z warsztatów i stołów opilkę, podłogę zamieść. Zorganizowanie sprzątania w ten sposób, aby nie było szkodliwe dla zdrowia młodzieży (otwieranie okien, skrapianie podłogi, ostrożne zmiatanie i zamiatanie i t. p.) oraz nadzór nad wykonaniem jest rzeczą nauczyciela robót. Własnoręczne porządkowanie przez uczniów sali robót po zakończeniu zajęć zaleca się ze względu na wychowawcze znaczenie i potrzebę rozbudzenia w młodzieży oraz utrwalenia poczucia potrzeby i zamyślenia do porządku i ładu.

Przestrzeganie wyżej naszkicowanych metod postępowania łącznie z umiejętnością i sumiennym nauczaniem robót ręcznych zgodnie z wymaganiami dobrego rzemiosła może dopiero ujawnić wartość nauki robót ręcznych w szkole, jako ważnego czynnika w ogólnym wychowaniu młodzieży.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego (—) K. Tokarski, Naczelnik Wydziału.

Poz. 53. Współdziałanie szkół powszechnych w akcji tępienia chrabąszcza.

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dnia 17 kwietnia 1931 r. Nr. 0-4436/31

Na wiosnę bieżącego roku spodziewana jest masowa rójka chrabąszcza majowego, którego larwy (pędraki) wyrządzają naszemu rolnictwu znaczne szkody. Do akcji zwalczania tego groźnego szkodnika upraw roślinnych przystąpiło Ministerstwo Rolnictwa, organizując lokalne komitety powiatowe i gminne, które będą zaopatrzone w odpowiednie instrukcje, ulotki i plakaty propagandowe, co zapewni celowe kontynuowanie podjętej akcji.

Ze względu na ważność akcji powyższej z punktu widzenia interesów rolnictwa wzywam Panów Inspektorów i Nauczycielstwo publicznych szkół powszechnych do organizowania gromadnego zbierania chrabąszczy przez dzieci szkolne i współdziałania z wymienionymi wyżej komitetami, oraz z wszelkimi organizacjami rolnymi.

Przed przystąpieniem do samej akcji należy pouczyć działwę szkolną o szkodliwości chrabąszcza, uzasadniając jej tępienie oraz wskazać sposoby tępienia tak, by nie stwarzać dla dzieci sposobności do znęcania się i okrucieństwa.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) J. Firewicz.

Poz. 54. Obozy i kursy w.f. i p.w. w lecie 1931 r.

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dnia 31 marca 1931 r. Nr. 0-4617/31

Na podstawie zawiadomienia P.U.W.F. i P.W. oraz Okr. Urz. W. F. i P.W. podaję do wiadomości plan obozów i kursów w.f. i p.w., projektowanych w nadchodzącym okresie letnim b. r.

I. W. F. męskie.

1. Kurs dla nauczycieli ćwiczeń cielesnych szkół średnich, zawodowych i seminarjów nauczycielskich przez 4 tygodnie miesiąca lipca w Wolsztynie — zgłoszenie przez Kuratorjum.

2. Kursy dla nauczycieli szkół powszechnych przez 4 tygodnie miesiąca lipca lub sierpnia w Szczepleszynie, Radiukana/Sanem, Pińsku, Wymyślinie, Bielsku i Kaliszu — zgłoszenie przez Inspektoraty Szkolne.

3. Obóz dla przodowników ćwiczeń cielesnych ze stowarzyszeń przez 4 tygodnie w Skolem.

4. Obóz kolarski (raid Wamana — Gdynia) w ciągu 4 tygodni dla 100 uczestników.

II. W. F. kobiet.

1. Kurs dla nauczycielek szkół średnich przez 4 tygodnie miesiąca lipca w Wągrowcu — zgłoszenie przez Kuratorjum.

2. Kursy dla nauczycielek szkół powszechnych, jak dla nauczycieli (l. 2.) zgłoszenie przez Inspektoraty Szkolne.

3. Kurs gier i gimnastyki z pierwszeństwem dla nauczycielek szkół powszechnych w lipcu na 100 uczest.

4. Obóz uzupełniający dla przodowniczek ćwiczeń cieleśnych przez 6 tygodni miesiąca lipca i sierpnia w Gostyninie.

5. Obozy urządzone z nauką metody wycieczek, turystyki i obozownictwa w lipcu z siedzibą w Rozłuczu (3 tygodnie dla nauczycielek i 2 tygodnie dla innych).

III. P. W. męskie (dla młodzieży)

1. 2-tygodniowe obozy na zakończenie II stopnia p.w. dla 700 członków hufców szkolnych z cenzusem.

2. 2-tygodniowe obozy na zakończenie II stopnia prac dla 350 członków hufców szkolnych bez cenzusu.

3. 1-tygodniowy kurs p. w. dla członków p. w. pozaszkolnych na zakończenie II stopnia p. w.

Powyższe obozy i kurs p. w. odbędą się w 2 — 3 turnusach od początku lipca w Wólce Profeckiej z dopłatą 50 groszy (21 gr. bez cenzusu) od uczestnika dziennie; mogą być one przedłożone do 3 tygodni (do 2 tygodni kurs p. w. pozaszkolnych) o ile wydatki zostaną pokryte z funduszków społecznych.

4. 4-tygodniowe obozy specjalne (elektrotechniczne, geograficzne, lotnicze) dla uczniów szkół zawodowych.

IV. P. W. kobiet.

1. Kursy niższe instruktorskie dla 300 uczestniczek (akademiczek, nauczycielek, maturzystek) przez 35 dni od lipca w Korzoniukach.

2. Kursy podinstruktorskie dla członkiń stowarzyszeń przez 35 dni w lipcu w Korzoniukach.

3. Obozy dla członkiń hufców szkolnych przez 30 dni miesiąca lipca w Garczynie, Izdebnej i Korzoniukach — Powyższe kursy i obozy p. w. k. organizowane przez stowarzyszenie bez udziału organów p. w.

Poza wszystkimi powyższymi kursami i obozami w. f. i p. w. przewidziane są obozy i kursy Stowarzyszeń Sportowych, Związku Strzeleckiego, Młodzieży Wiejskiej, Harcerstwa, robotnicze, kolonie dla dzieci i t. p. przy pomocy P. U. W. F. i Br.

Wobec ważności akcji letniej a jednocześnie trudności budżetowych polecam zawczasu zaznajomić z powyższymi nauczycielstwo i młodzież, tak aby wszelkie możliwości były

przewidziane i przygotowane dla jak najlepszego wykorzystania wartości zdrowotnych i wychowawczych wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) J. Firewicz.

Poz. 55. W sprawie ubezpieczeń w Kasie Chorych.

Okólnik Kuratorjum O. S. W. z dnia 24 kwietnia 1931 r. Nr. 0-5674/31

Doszło do wiadomości Kuratorjum, że nie wszyscy pracownicy kontraktowi i nauczyciele płatni od godzin, którzy podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby, są zgłaszani do ubezpieczenia i że wogóle zgłoszenia o wstąpieniu ewentualnie wystąpieniu pracownika nie podawane są w terminie odnośnym Kasom Chorych, co utrudnia prowadzenie ścisłej ewidencji ubezpieczonych.

Wobec powyższego przypominam zarządzenie Kuratorjum z dnia 17. X. 1925 r. Nr. 20935/5933/OR/25 i z dnia 19/VIII. 1926 r. Nr. OR-10609/26 i proszę Panów Inspektorów oraz Dykcje Szkół o ścisłe przestrzeganie postanowień art. 15 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 272) by wszelkie zmiany, dotyczące się ubezpieczenia pracownika były niezwłocznie podawane Zarządowi Kasy Chorych do wiadomości.

Niezależnie od tego polecam sporządzić wykazy wszystkich pracowników, podlegających ubezpieczeniu według stanu z dnia 1 stycznia 1931 r., uwzględniając również wszelkie późniejsze zmiany aż do ostatniego czasu i przesać je do odnośnych Kas Chorych, które będą mogły uaktualnić listy pracowników ubezpieczonych.

Aby uniknąć na przyszłość nieporozumień w kwestji ubezpieczeń na wypadek choroby oraz związanej z tem zbędnej korespondencji pomiędzy poszczególnymi urzędami, zalecam zaprowadzenie podręcznej ewidencji ubezpieczeniowej, która będzie służyć do odnotowywania wszelkich zmian w ubezpieczeniu pracowników danego powiatu lub też zakładu naukowego.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) J. Firewicz.

Poz. 56. Imieniny Marszałka J. Piłsudskiego — podziękowanie za życzenia.

Okólnik Kuratorjum O. S. W. z dnia 24. IV. 1931 r. Nr. 0-5979/31.

Sekretarjat Osobisty Pana Ministra Spraw Wojskowych, Marszałka Piłsudskiego komunikuje, że w roku obecnym z powodu masowego nadsyłania powinszowań na dzień 19 marca nie ma

możności wystosowania — tak jak to dotychczas było w zwyczaj — osobnych podziękowań do gratulantów.

W związku z tem i czyniąc zadość prośbie wspomnianego Sekretarjatu (pismo z dnia 26. III. 1931 r. L. 352/S.O.) wyrażam w imieniu Pana Marszałka podziękowanie wszystkim tym P. P. Urzędnikom Kuratorjum i Władz Szkolnych i Instancji — oraz Nauczycielstwu i Działwie szkolnej, którzy na dzień 19 marca w jakiejkolwiek formie złożyli życzenia imieninowe.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego /—/ J. Firewicz.

Poz. 57. Działalność Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego we Lwowie.

Okólnik Kuratorjum O. S. Woł. z dnia 17 kwietnia 1931 r. Nr. 0-5541/31

Od lat 10-ciu istnieje we Lwowie Polskie Towarzystwo Ekonomiczne (ul. Akademicka Nr. 21, m. 7, tel. 65-24), które obecnie liczy przeszło 200 członków. Towarzystwo urzęduje odczyty i zebrania dyskusyjne oraz wydaje drukiem rozprawy naukowe swych członków — celem szerzenia zainteresowania wśród społeczeństwa dla aktualnych spraw gospodarczych. Towarzystwo liczy wśród swych członków szereg sił wybitnych ze sfer naukowych i gospodarczych.

Na działalność Towarzystwa i jego wydawnictwa zwracam uwagę nauczycielstwa szkół zawodowych (szczególnie handlowych), które z jednej strony może osiągnąć korzyść z wydawnictw Towarzystwa, z drugiej zaś — przyczyniać się swym udziałem do jego rozwoju. Jednocześnie komunikuję, że w myśl odnośnego zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 28-III 1931 z. Nr. III-D. 1549/31 okólnik niniejszy ma charakter tylko informacyjny.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) J. Firewicz.



K O M U N I K A T Y.

KURSY WAKACYJNE w 1931 r.

Miejscowość Inspektorat Szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K U R S U w a g i	Termin
<p>Ostróg n. Horyniem Adres zgłoszeń Inspektorat Szkolny w Zdołbunowie. Kurs i internat w gmachu Se- minarium. Dojazd ko- leją następnie autem (30 minut) do miasta. Utrzym. w Intern. ok. 65 zł. za okres 4 tyg. Warunki klimatyczne b. dobre. Boisko do gier, kąpiel w pobliżu. Wycieczki w okolicy.</p>	<p>Pedagogiczny. Organizacja pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkołach ni- żej zorganizowanych (z ćwicze- niami). Temat bezpośrednio związany z pracą w szkole prze- znaczony dla wszystkich nau- czycieli.</p>	I
<p>Ostróg n. Horyniem jak wyżej</p>	<p>Robót ręcznych. Roboty ręczne specjalnie w ich zastosowaniu do nauczania in- nych przedmiotów.</p>	I
<p>Ostróg n. Horyniem Adres zgłoszeń j. w. Kurs mieści się w gimnazjum państwo- wem i korzysta z je- go pomocy nauko- wych. Internat w Se- minarium jak wyżej.</p>	<p>Polonistyczny. 1) Literatura polska w wieku XIX i XX, (omówienie najwybitniej- szych utworów tego okresu) 2) Wybrane zagadnienia z gra- matyki języka polskiego. Dla nauczycielstwa odczu- wającego zasadnicze braki w owem wykształceniu nie zamie- rzającego się specjalizować w języku polskim.</p>	I

Miejscowość Inspektorat Szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K U R S U w a g i	Termin
<p>Krzemieniec</p> <p>Adres zgłoszeń: Inspektor Szk. w Krzemieńcu. Siedziba w gmachu gimnazjum licealnego. Dojazd koleją na miejsce. Utrzymanie w internacie Liceum. Pomieszczenie częściowo w internacie, częściowo w lokalu szkół powsz. Kwota za utrzymanie k. 75 zł. za okres 4 tygodn. Warunki klimatyczne b. dobre. Tereny sportowe (boisko, tenis) wycieczki w okolicę (Wiśniowiec, Począjów). Słuchacze kursów biorą bezpłatnie udział w audycjach muzyczno-wokalnych, organizowanych przez Muzyczne Ognisko Wakacyjne Liceum Krzemienieckiego.</p>	<p>Biologiczno-chemiczny.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Organizacja pracy w zakresie przyrody ożywionej w szkołach powszechnych o różnym poziomie wyposażenia. Praktyczne zaznajomienie się ze sposobem prowadzenia hodowli. Organizacja szkolnego muzeum przyrodniczego. Dobór pomocy naukowych. Wyzyskanie ogrodu szkolnego dla celów przyrodniczych. 2) Tlenowa teoria spalania w powietrzu rdzawienie i oddychanie. Synteza substancji organicznych w roślinie. <p>Uwagi. Dla nauczycielstwa, odczuwającego braki w swym wykształceniu przyrodniczym.</p>	I
<p>D u b n o</p> <p>Adres zgłoszeń: Inspektor Szkolny w Dubnie. Kurs w gimnazjum państw. w Dubnie. Utrzymanie 80—90 zł. Dojazd koleją na miejsce.</p>	<p>Języka ukraińskiego. (początkowy)</p> <p>U w a g i: Dla nauczycieli nie posiadających znajomości języka ukraińskiego. Pożądane przywlezenie na kurs następujących książek: W. Połtawec „Zirka“. Bukwar i persza czytanka dla szkół wyd. „Nasz Kraj“ Warsz. 1924. Sergij Kozickij ta Iwan Szumkiwski „Uczytesie“. Persza knyzka dla dytyny. Lwów. 1924 Cwiczenia gramatyczne Popowicza Cz. I.</p>	III

Miejscowość Inspektorat Szkolny Siedziba kursu Informacje organizacyjne	K U R S U w a g i	Termin
K o w e l Adres zgłoszeń Inspektor Szkolny w Kowlu. Siedziba kur- su i internatu: Szkoła powszechna im. Prez. Mościckiego. Utrzy- manie 80—90 zł. za okres 4 tygodniowy.	Języka ukraińskiego. (końcowy) U w a g i: Dla słuchaczy znają- cych praktycznie język ukra- iński. Pożądane przywiezienie na kurs następujących książek: jak wyżej oraz Narodna szkoła Cz. II. III. IV. Prawidła pisowni ruskiej. W. Kocowskiy i J. Ogonowskiy. Metodyczna gramatyka ruskoj mowy u Lwowi r. 1923.	I

Kwestjonarjusz w sprawie chórów.

W związku z pismem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17. I. 1931 r. L. V. L.M.T. — 93/31 w sprawie zebrania danych co do chórów, Kuratorjum wzywa kierowników szkół, którzy nie otrzymali specjalnie wysłanych kwestjonarjuszów, by do dnia 20. V. b. r. nadesłali wiadomości co do działających na ich terenie chórów według podanego poniżej wzoru.

Kwestjonarjusz dla chórów.

Województwo

Powiat

Gmina

Miejscowość

1. Nazwa i dokładny adres chóru
2. Instytucja, utrzymująca chór
3. Rok założenia
4. Czy chór posiada własny statut?
5. Czy chór posiada własny lokal? O ile nie, to przy jakiej instytucji kulturalno-oświatowej, zrzeszeniu, lub stowarzyszeniu?

6. Skąd chór czerpie środki na wydatki? (nuty, lokal, ewent. honorarium dyrygenta i t. p.)
7. Liczebność chóru
8. Rodzaj chóru, (mieszany, męski, żeński)
9. Ilość prób chóru tygodniowo
10. Na ile głosów chór śpiewa?
11. Charakter chóru (kościelny, świecki)
12. Jaka część chóru (procentowo) czyta nuty głosem?
13. Jaki jest repertuar chóru?
14. Jakie utwory były wykonywane na koncertach?
15. Czy chór brał udział w zawodach, lub na konkursach (gdzie i przez kogo urządzanych?)
16. Do jakiej kategorii zakwalifikowano chór na ostatnim konkursie śpiewaczym?
17. Kierownik chóru;
- a) jakie jest zajęcie główne kierownika?
- b) jakie jest jego wykształcenie muzyczne?

Podpis kierownika, lub organizatora chóru.
/czytelnie/

U W A G A: Niniejszy kwestionariusz nie dotyczy chórów
szkolnych.

Kradzież pieczęci urzędowej w Brzesku. Dnia 7 listopada 1930 r. skradziono w Starostwie powiatowym w Brzesku podczas urzędowania okrągłą metalową pieczęć urzędową o średnicy 36 mm. z godłem państwowym pośrodku i z napisem

około godła „Starosta Powiatowy brzeski.“

Pomiędzy słowami „brzeski“, a Starosta była jedna gwiazdka o 6 promieniach. Ponieważ zachodzi możliwość fałszowania dokumentów urzędowych, zatem wszelkie dokumenty i zaświadczenia, wydawane przez Starostwo Powiatowe w Brzesku, które będą nasuwały jakąkolwiek wątpliwość co do ich autentyczności, należy przesłać Kuratorjum do wyświeetlenia.

Państwowa Komisja Egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich w Wilnie ogłasza, że egzaminy dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich (naukowe, pedagogiczne i uproszczone) w okresie wiosennym b.r. odbywać się będą od dnia 2 do 13 czerwca 1931 r.—Kandydaci, którzy pragną przystąpić do egzaminów w tym okresie winni zgłosić się w tym celu pisemnie do Komisji Egzaminacyjnej w terminie do 13 maja, składając jednocześnie przepisaną opłatę, która wynosi za egzamin naukowy (klausurowy i ustny) 84 zł., za egzamin pedagogiczny — 56 zł., za egzamin uproszczony 50 zł. 40 gr., za egzamin z literatury, historii i geografii polskiej przy egzaminie uproszczonym — 16 zł. 80 gr.

Rozkład i terminy egzaminów będą podane do wiadomości interesowanych drogą ogłoszenia w lokalu Komisji Egzaminacyjnej (Uniwersytet, ul. Uniwersytecka 3, II p.)

Kurs Przygotowawczy do egzaminów konkursowych na Politechnice Warszawskiej. Aby ułatwić maturzystkom i maturzystom zdawanie egzaminów konkursowych przy wstąpieniu na Politechnikę Warszawską, Tow. Bratniej Pomocy Stud. Politechniki Warszawskiej urządza wzorem lat poprzednich Kurs Przygotowawczy do egzaminów konkursowych. Początek wykładów w połowie sierpnia r.b. Kurs trwać będzie około miesiąca. Na Kursie wykladać będą inżynierowie, asystenci i dyplomanci Politechniki Warszawskiej. Program Kursu obejmować będzie całkowity zakres wymagań stawianych przy egzaminach konkursowych na poszczególne wydziały, dla których utworzone będą oddzielne grupy. Wykłady odbywać się będą oddzielnie, przyczem główny nacisk będzie położony nie na wiadomości teoretyczne, lecz na technikę rozwiązywania zadań. Opłata za cały Kurs wyniesie Zł. 60. Zapisy i informacje w Sekretarjacie Kursu, Koszykowa 80, tel. 8.29.89 w godzinach 12—16. Pisemne informacje udzielane są po załączeniu znaczka pocztowego.

Apteki umówione. Urząd Wojewódzki Wołyński powiadomił pismem z dnia 6 marca 1931 r. Nr. 667/ZP., że apteki p.p. Jakuszewskiego, Karsza i B. Maze w Równem zostały umó-

wione dla dostarczania lekarstw urzędnikom państwowym, leczącym się na koszt Skarbu Państwa.

Jednocześnie powiadamia się, że aptekę p. Piotra Rutkowskiego należy w dalszym ciągu uważać za umówioną do wydawania lekarstw urzędnikom państwowym.

Broszury p. t. „Szkoly 1 i 2-klasowa” i „Klasyfikacja ucz. szk. powsz.”. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego zwraca uwagę Nauczycielstwa na broszury p. Kaczorowskiego Bolesława, Inspektora Szkolnego w Lublinie, p. t. „Szkoly 1 i 2-klasowe, określenie materiału nauczania wobec instrukcji Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 31-VII 1930 r. ze szczegółowym rozkładem materiału nauczania rachunków i przyrody cena 1 zł. 90 gr. i „Klasyfikacja uczniów w szkołach powszechnych” cena 60 gr.

Ta ostatnia zawierająca rady i wskazówki przy klasyfikacji uczniów, opracowana na podstawie rozporządzeń Ministerstwa W. R. i O. P. winna znaleźć się w każdej szkole tegoż Okręgu.

Broszury zamawiać można u autora — Lublin, Inspektor Szkolny.—

„Higiena w domu i w szkole”. Pod tym tytułem ukazała się wydana przez Państwową Szkołę Higieny tablica poglądowa z zakresu higieny, zadaniem której jest zobrazowanie głównych zasad higieny wśród młodzieży szkolnej w życiu codziennem. Tablica ta może być pomocą nauczycielowi, jako pogląd przy nauczaniu higieny w szkołach wszelkiego typu.

Cena tablicy wynosi: bez podklejenia — 3 zł., podklejona półszytwa — z oczkami do zawieszania — 4 zł. 50 gr. — podklejona na płótnie z wałeczkami do zwijania — 7 zł.— Zamówienia na tablice przyjmuje Sekretariat Państwowej Szkoły Higieny, Warszawa — ul. Chocimska 24.—

Zmiana nazwy gminy Nowy Dwór na Kupiczów. — Pan Wojewoda Wołyński zarządzeniem z dnia 7 lutego 1931 r. Nr. 1209/SM/30 zmienił dotychczasową nazwę gminy Nowy Dwór na Kupiczów (powiat Kowel).





R U C H S Ł U Ż B O W Y.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 1 kwietnia 1931 r. Nr. 1. Prez. 1987/31 powierzył p. Stanisławowi Kampf-Sokorskiemu, profesorowi Państwowego Gimnazjum im. T. Czackiego w Krzemieńcu, pełnienie obowiązków Okręgowego Wizytatora Szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego w Równem od dnia 1 kwietnia 1931 r.

Szkolnictwo Średnie.

Pan Kurator O. S. W. zarządzeniem z dnia 2 marca 1931 r. powierzył p. Dr. Janowi Mirwińskiemu, nauczycielowi Gimnazjum Państwowego im. J. Słowackiego w Kowlu pełnienie obowiązków dyrektora tegoż Gimnazjum z dniem 1 marca 1931 r.

Szkolnictwo Powszechne.

Mianowani z dniem 1 marca 1931 r. Pan Kurator O. S. W. mianował: p. Wiktoryję Ziętańską, naucz. 7 kl. publ. szk. powsz. Nr. 2 w Tuczyńcu (Równe); p. Helenę Forysiównę, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Kucharach (Kowel); p. Marię Zacharzewską, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Żmudem (Kowel); p. Helenę Wysocką, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Żelaźnicy (Równe); p. Antoninę Korwin-Kijuć, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Czudnicy (Równe).

Mianowani z dniem 1 kwietnia 1931 r. Pan Kurator O. S. W. mianował: p. Marię Kruczkównę, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Urszulini (Równe); p. Feję Libermanównę, naucz. 7 kl. publ. szk. powsz. Nr. 3. w Korcu (Równe).

Przeniesieni na własną prośbę. Pan Kurator O. S. W. przeniósł: p. Barbarę Termiljancową, naucz. 1 kl. publ. szk. powsz. w Kamiennnej Górze do 6 kl. publ. szk. powsz. w Międzyrzeczu (Zdołbunów); p. Lidję Rekałównę, naucz. 5 kl. publ. szk. powsz. w Chorowie do 7 kl. publ. szk. powsz. Nr. 1 w Ostrogu (Zdołbunów).

Zwolnieni z urzędu. Pan Kurator O. S. W. zwolnił: p. Cecylję Kuchciankę, naucz. 6 kl. publ. szk. powsz. w Głińsku (Równe); p. Zofję Stasyszynównę, naucz. 2 kl. publ. szk. powsz. w Stawkach (Równe).

Zmarła w dniu 20-II-1931 r. ś. p. Helena Kapkówna, naucz. publ. szk. powsz. w Chmielowie, gm. Mikulicze, pow. włodzimierskiego

OD REDAKCJI.

Redakcja Dziennika Urzędowego będzie dążyła do znaczniejszego rozszerzenia „części nieurzędowej”, pragnąc, by w części tej zbiorowy wysiłek władz szkolnych i nauczycielstwa w dążeniu do rozwoju i podniesienia szkolnictwa Wołyńskiego znalazł należyte odzwierciedlenie.

Z jednej strony specjalne warunki pracy szkolnej na terenie tutejszym nasuwają niejednokrotnie cały szereg zagadnień, wymagających odpowiedniego omówienia, z drugiej strony interesujące ogół nauczycielstwa kwestje dyskutowane na Radach Pedagogicznych wszystkich kategorii szkół, Bibliotek głównych, konferencyj rejonowych, oraz ciekawsze zagadnienia opracowane przez p. p. nauczycieli, to wszystko w szerszym niż dotychczas stopniu zajmie miejsce w omawianym dziale Dziennika Urzędowego. Zadaniom tym Redakcja Dziennika Urzędowego będzie mogła podołać tylko przw wydatnej pomocy ogółu pracowników oświatowych naszego okręgu, zwraca się przeto z usilną prośbą do p. p. Wizytatorów, Dyrektorów, Inspektorów Szkolnych, Instruktorów, Kierowników i Nauczycieli o żywą współpracę, dzięki której wleđa i doświadczenie poszczególnych zakładów i osób znajdą możność szerokiego oddziaływania.

Za artykuły nadesłane i umieszczane w Dzienniku Urzędowym Administracja będzie wypłacać honorarium po 10 gr. od wiersza.

Równocześnie chcąc przyjść p. p. Prenumeratorom z pomocą w bezpośredniej pracy, wprowadza Redakcja w części nieurzędowej „skrzynkę pocztową”, w której będzie umieszczać na zapytania poszczególnych osób odpowiedzi w sprawach dotyczących organizacji i administracji szkół, wychowania, nauczania i t. p. zagadnień, interesujących ogół nauczycielstwa. Zapytania prosimy nadsyłać pod adresem: Redakcja Dziennika Urzędowego Kuratorium O. S. Woł. w Równem.

W dziale „nowości wydawnicze” będą zamieszczane szczegółowe sprawozdania o nowych ksiązkach i ważniejszych artykułach, ukazujących się w czasopismach pedagogicznych umieszczane przez Centralną Bibliotekę Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Redakcja prosi p. p. Dyrektorów, Kierowników, oraz płatników o podanie niniejszego do wiadomości nauczycielstwa.



CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

O POTRZEBIE BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH W SZKOLE.

1. Objawy życia społecznego w szkole — ogólnie.
2. Psychologia a socjologia. 3. Aspołeczne jednostki w świetle socjalno-psychologicznej teorii Adlera. 4. Pojęcie wychowania ze stanowiska socjologicznego. 5. Wpływy pozaszkolne na ucznia a zadania szkoły. 6. Rodzina a szkoła. 7. Sublimacja społeczna, konformizm. 8. Rola szkoły. 9. Wysiłki wychowawczo-socjologiczne w Ameryce. 10. Dane, dotyczące stanu badań i prace z zakresu socjologii wychowania na Zachodzie. 11. Ruch socjologiczny u nas. 12. Potrzeba badań. 13. Socjogram dr. Rudolfa Lochnera. 14. Kilka wniosków z pracy doświadczalnej prof. L. J. Bykowskiego. 15. Wartość badań socjologicznych dla szkoły wołyńskiej, problem „wołyńskości” i rola szkoły średniej.

Nie trzeba być socjologiem, aby stwierdzić fakt oczywisty, że co innego jest uczeń, osobnik, a co innego grupa takich osobników, węższa — klasa, a szersza — zespół klas, szkoła. Mówiąc o klasie B, mamy na myśli zbiorowe ciało klasy B, podciągamy pod nazwą „klasa” wszystkich członków, należących do racjonalnej wspólnoty. Mówiąc o uczniu klasy B, odczuwamy wyraźną więź, łączącą tego osobnika z grupą określoną jako klasa B. Słyszy się często o klasie złej, dobrej, roztrzepanej, poważnej, leniwej, pracowitej, ruchliwej, niesfornej, krzykliwej i t. p. Tak, wyrażając sobie zdajemy sprawę, że klasa ma swoje charakterystyczne oblicze, swój styl, ton, jednak

często nie wiemy, gdzie szukać przyczyn tego zjawiska i co stanowi jego istotę. Z reguły klasę niesforą staramy się przycisnąć, wziąć w karby, zdyscyplinować — klasę dobrą utrzymać w tonie. Znajdujemy niejednokrotnie jednostki, o których mówimy, że wywierają ujemny wpływ na klasę — o innych, że rozśmieszają klasę, znów o innych, że są przedmiotem nienawiści klasy, że się separują, nie żyją z klasą. Zaobserwujemy w klasie uczniów energicznych, aktywnych, mniej aktywnych, oraz biernych, dających sobą powodować, towarzyskich i uległych, jak również biernych, stroniących od wszystkiego, samotników. Usuwa się z zakładu ucznia za wywołanie buntu, przechodząc do porządku dziennego nad motywami i konsekwencjami społecznymi faktu. Bunt przedstawia jeden z najciekawszych objawów życia społeczności klasowej i stanowi jedynie epilog jakiejś dłuższej, ciemnej powieści, której bohaterami są: klasa, jej przywódcy, rodzina oraz mniej lub więcej zainteresowane osoby z grona nauczycielskiego, treść zaś jest stara jak świat: walka o prawa, stwierdzenie swojej siły. Fakt jest chorobą społeczną jak wiele, wywołaną wadliwym, zakłamanym życiem grupy.

Nie wyłącznie, ale w znacznej mierze mają charakter społeczny samobójstwa, kradzieże, przestępstwa, seksualne, zamachy i t. p. wykroczenia, notowane na terenie szkoły.

Nie neguje się, nie przeocza struktury psychicznej osobnika z jej przyjętymi, czy nieprzyjętymi dziedziczościami z jej instynktami, dążnościami, z jej specyficznym sposobem reagowania na otoczenie; nie neguje się wartości, psychologicznie stwierdzonych, przyjmuje się tylko logicznie, że treść wewnętrzna kształtuje się, jest wynikiem stosunku, jaki istnieje między układem psychicznym a zewnętrżnością żywą i martwą, uduchowioną i nieuduchowioną. Trudno nie uznać tej stałej, oczywistej niezmienności, że człowiek normalny żyje w grupie dla grupy i przez nią staje się człowiekiem. „Człowiek staje się człowiekiem jedynie przez współżycie z ludźmi¹⁾“, „a myślenie jest faktem społecznym i poza społecznym współżyciem nie można go w jednostce rozwinąć²⁾“.

Znakomity uczeń Freuda, Alfred Adler, opiera swą psychologię indywidualną na podstawach socjologicznych, dopatrując się przyczyn neurozy, niedomagań psychicznych w anormalnym wpływie środowiska na jednostkę. Teoria o fikcyjnej linii przewodniej życia wynika z poczucia małowartości (Minderwertigkeit), jest konsekwencją fałszywej postawy

¹⁾ Natorp — Socialpedagogik, rok 1904, str. 84, za J. Chałasińskim.

²⁾ Dr. J. Chałasiński — Wychowanie w domu obcym, str. 24.

psychicznej osobnika do otoczenia. Tak np. poradnia wychowawcza¹⁾ w duchu adlerowskim orzeka o uczniu nieprzystępnym: „1) Dziecko pod naciskiem środowiska doszło do stanu zupełnego osamotnienia wewnętrznego. 2) Zachowanie się dziecka, pełne sprzeczności, będzie zrozumiałe tylko wtedy, jeśli je ujmemy jako walkę o zagrożone poczucie własnej godności, przybraną w czynne i bierne formy protestu. 3) Poprawy należy się spodziewać tylko pod warunkiem, że uda się usunąć przyczyny, które doprowadziły do postawy protestu i walki. Krok za krokiem trzeba dziecko znowu włączyć do społeczeństwa wciągając do środowiska.”²⁾ „Uczniowie wzorowi, których stawiamy innym jako przykład, są pod względem społecznym często typami niepożądanych. W cytowanej już pracy A. Simona i K. Seelmanna spotykamy się z tego rodzaju zakłamanem życiem osobnika. „Wzorowość stała się niebawem gwiazdą przewodnią jego życia. A nikt nie widzi, że pod ukrytą maską cierpliwości i rozumu trawi chłopca nienasycona żądza pierwszeństwa. Onieśmienie zaś jako jego wyrównanie, dążenie do osiągnięcia wyższości. Jest to człowiek, który przez swoją dzielność stoi ponad środowiskiem, a więc wyszedł już daleko poza otoczenie. Jeśli nie będzie poddany leczeniu, które zdoła usunąć podstawy jego stanu, to z konieczności ustosunkowanie się jego do społeczeństwa ludzkiego ulegnie poważnemu wykołajeniu”³⁾.

Czynniki społeczne zatem kształtują życie duchowe dziecka, urabiają je na swoją modłę i ustalają kierunek drogi przyszłego człowieka. Tak przyjęta teza skłania nas do twierdzenia, że przez zrozumienie cech grup, których wychowanek jest członkiem, przez wyjaśnianie jego stosunku do tych grup dojdziemy do zrozumienia samego wychowanka, a nie odwrotnie.

Normalnie wychowanek szkoły jest członkiem rodziny, która wiąże go z pewną klasą społeczną, ma poczucie przyna-

1) A. Rondthaler, dyr. gimn. M. Reya w Warszawie, w swym referacie p. t. „Praca wychowawcza a psychologja” (1928 r.) podaje, że poradnie wychowawcze, kierowane przez lekarzy, posiadających specjalne studia, licznie powstają na Zachodzie; znajdują się w Zurychu, Bernie, Genewie, Bazylei, Berlinie, Monachjum, Frankfurtu i m. Wiedeń posiada 20 poradni wychowawczych. Ostatnio w lokalu gimnazjum M. Reya otwarto podobną poradnię, nazywając ją „Pracownią psychologji stosowanej”. Istnieje również w Warszawie poradnia pedologiczna przy Tow. Przyjaciół Dziecka, która stosuje obok innych współczesnych metod w pewnych wypadkach i psychoanalizę Freuda.

2) A. Simon i K. Seelman — Z praktyki szkolnej, tłumaczenie Ad. Rondthalera, zawarte w książce „Psychologja indywidualna Alfreda Adlera jako metoda pracy wychowawczej w szkole. Wyd. II. Bibl. naucz. I. XII.

3) Tamże, 122 str.

ležności do pewnej grupy narodowej, religijnej, potem państwowej, czuje się członkiem szkoły, klasy, kółek naukowych czy sportowych, posiada kolegów. Różnorodne co do stopnia i jakości obowiązki i prawa, postawy i czynności, uczucia i nastroje wypełniają życie wychowanka, formując jego psychofizyczną strukturę, gdyż „wychowanie dokonuje się w czynach społecznych, których przedmiotem jest wychowanek i które wywołują reakcje społeczne z jego strony. Proces wychowawczy realizuje się w ramach unormowanego stosunku społecznego między wychowawcą a wychowankiem, który przytem implikuje stosunki społeczne między każdym z nich a grupą, której pierwszy jest funkcjonariuszem, drugi kandydatem. A wreszcie wynikiem zamierzonym procesu wychowawczego, wspólną intencją wychowawcy i wychowanka jest urobienie (częściowe lub całkowite) wychowanka na osobnika społecznego.“¹⁾

Uczeń, który przychodzi do szkoły, obok pewnych, właściwych sobie tendencji psychicznych ma również pewne sposoby myślenia i charakter pojmowania, rozumienia, etykę oraz zainteresowania, właściwe gronu ludzi, z którymi go bliższe lub dalsze łączyły stosunki, ma pętno środowiska, które go wydało. Obowiązkiem wychowawcy jest niezaniebdywanie wszelkich sposobności i w miarę możliwości zapoznawanie się ze środowiskiem, z przedszkolnem i pozaszkolnem życiem uczniów. Dorywcze a często stronnicze informacje rodziców nie są wystarczalne choć pożądane. Nie rewelacją jest fakt, że w bardzo wielu wypadkach, co zbuduje szkoła, to zniszczy rodzina, dom, bo „rodzice nie są zazwyczaj ani dobrymi psychologami ani pedagogami i bardzo często popełniają ten błąd, że domagają się w swoim egoizmie, by ich dzieci uważano za coś szczególnego, i w nie same wpadają to przekonanie, iż są one czemś lepszem od innych.“²⁾ W rywalizacji z domem o władzę kierowniczą nad dzieckiem szkoła często jest bezsilna, schodzi na drugi plan, spełniając jedynie swą najprostszą, niewymagającą specjalnych wysiłków rolę luźnego pośrednika między dobrami kultury a nieznaną jej grupą uczniów. W takich razach spełnia szkoła swe zadanie połowicznie. Tworzyć przyszłego obywatela to nie znaczy wzbogacać umysł i pewną sferę uczuć, to znaczy charakter moralny, osobowość i indywidualność osobnika kształtować na miarę najwyższych wartości społecznych. To, co teraz jest niedoceniane, to jest postawa społeczna ucznia, twórczy jego rozmach społeczny, stanowi najistotniejszy moment obywatelsko-wychowawczy. Zakorzenione

¹⁾ Fl. Znaniecki — Socjologia wychowania T. II 1 str.

²⁾ Dr. L. Chmaj, doc. U. J. — Teoria pedagogiczna psychologii indywidualnej, Kraków — 1930 r.

w rodzinie często fałszywe nastawienie społeczne nie może deprować wychowanka. Wychowawca winien zapanować nad całym uczniem przez poznanie go. Chociaż, krytycznie spojrzawszy w oparciu o socjologję, stwierdzimy, że walka szkoły i rodziny jest z natury swej nierówna, gdyż grupa szkolna opiera się na podstawach racjonalnych, niesprzyjających, zwłaszcza w okresie dziecięcym, spoistości zwartości socjalnej, gdy złączona silną więzią irracjonalną rodzina jest konkretną komórką społeczną. Przekonać ucznia do szkoły to znaczy, poznawszy jego otoczenie, stopień i jakość niepożądanych wpływów na niego, doprowadzić go do uświadomienia sobie wad i błędów ludzi, z którymi przebywa.

Nie zadaleko posuwa się psychologia indywidualna, gdy głosi, że „Istotą wychowania, oraz jego celem jest obudzenie samopoznania, by usunąć błędy, fikcje, fałszywe plamy życiowe, które stoją na drodze współżyciu społecznemu.“¹⁾

Dążeniem jest utworzenie konkretnie uspołecznionej klasy, co wzmocni więź uczuciową i nada właściwy kierunek indywidualnym wartościom osobników, co rozszerzy zainteresowania jednostki do zainteresowań grupy. W takim wypadku opinia uspołeczniona ostrożna i wyższa w treści stanowić będzie istotną sankcję czynów jej członków, będzie czynnikiem probierczym nie tylko etycznych wartości. Dodatni wpływ wspólnoty konkretnej na jednostkę wyraża się w jej pragnieniu wykonywania czynów z przyczyny ich sublimacji²⁾ społecznej. Niekiedy to pragnienie, wywołane czystą sublimacją i humilizacją, jak mówi Znaniecki, przejawia się w postaci konformizmu t. j. „wykonywania (względnie niewykonywania) czynności nie z uwagi na ich własne zamiary, lecz dla społecznej ich wzniosłości (względnie niskości)“.

Prawdziwe, oparte na głębszem uczuciu współżycie klasy pod kierunkiem blisko młodzieży stojącego wychowawcy podniesie bezsprzecznie poziom życia jednostek przez wysunięcie czynów społecznie sublimowanych, przez szczerą wymianę myśli i przekonań wzbogaci doświadczenie, ugruntuje wiarę w dobre strony ludzi, wytworzy zaufanie do społeczeństwa, wyeliminuje pesymistyczną mizantropję i bierność, wprowadzając optymizm, właściwy grupie, a zatem radość działania umniejszy często zgubny wpływ rodziny, podnosząc urok szkoły.

Hasłem dzisiejszych poczynąń pedagogicznych na Zachodzie, a w szczególności w Ameryce jest: uspołecnić szkołę, zbliżyć ją do życia, uzgodnić wysiłki szkoły i rodziny, spoj-

¹⁾ Dr. L. Chmaj, doc. U. J. — Teoria pedagogiczna psychologii indywidualnej. Kraków — 1930 r.

²⁾ O sublimacji społecznej, humilizacji i konformizmie u Znanieckiego: „Socjologia wychowania“, T. II. str. 287, 343.

rzeć na wychowanka ze strony socjologii i psychologii socjologicznej, najistotniejszych sprawdzianów ludzkiej wartości i użyteczności społecznej.

Bezspornie najwyższej stojąca i najbardziej wyrobiona pod względem życia społecznego Ameryka plerwsza wysunęła problem zastosowania socjologii do wychowania. Już w końcu zeszłego stulecia rozpoczęto wykładać na uniwersytetach socjologię dla nauczycieli, która jako nowa nauka teoretyczna ugruntowała się pod nazwą socjologii wychowania, budząc coraz większe zainteresowanie wśród pedagogów, nastrożając coraz więcej uwag krytycznych i spostrzeżeń na rolę i proces wychowania. Celem pogłębienia wiedzy z tego zakresu powstało specjalne towarzystwo pod nazwą „National Society for the Study of Educational Sociology”, a od roku 1927 wychodzi czasopismo p. t. „Journal of Educational Sociology”. Materiał gromadzony, drogą praktycznych badań i teoretycznych dociekań, tworzy podstawy dla pedagogicznej myśli twórczej, dążącej do jaknajstosowniejszego unormowania stosunków w swym zakresie, do znalezienia jak najwłaściwszej wypowiedzi. Powołany do życia w r. 1924 Komitet tworzenia programów (Committee of Curriculum — Making), składający się z dwunastu wybitnych profesorów pedagogiki, po dwóch latach ogłosił wyniki swej pracy, zebrane w dwu tomach, gdzie zastanawiając się nad programem nauczania ze stanowiska potrzeb dziecka z jednej, a społeczeństwa z drugiej strony, przyjmuje 58 zasadniczych tez. Z zacytowanych w „Zasadach nauczania” B. Nawroczyńskiego (str. 325, 6, 7) sześciu charakterystycznych tez przytaczam ostatnią najbardziej wymowną: „Reformując zatem szkołę, należy przestrzegać następującej ważnej zasady: program może przygotować do skutecznego udziału w życiu społecznym, o ile dostarcza w terażniejszości doświadczeń życiowych, coraz bardziej zbliżających dziecko do celów i czynności, wynikających z analizy życia społecznego, wziętego w jego całość”. To też szkolnictwo amerykańskie przyjmuje wyraźnie kierunek społeczny, wyrażający się w żywym kontakcie szkoły z domem, ze społeczeństwem, w zbliżeniu się szkoły do życia. Zdrowym owocem do współdziałania szkoły ze społeczeństwem jest słynna metoda projektów, w mniejszym stopniu uczenie się pod kierunkiem (supervised study) oraz system Daltonski i in. Nauka obywatelstwa, która, jak wskazują znawcy¹⁾,

¹⁾ Dr. J. Chałasiński — Nauka obywatelstwa na poziomie szkoły powszechnej i niższego gimnazjum, Poznań, 1929 r.; L. Dobrzyńska-Rybicka — Nauka obywatelstwa na podstawie socjologii. T. I. Poznań; B. Suchodolski — Organizacja wychowania obywatelskiego w szkole. Szkoła Powsz., R. IX/1928, z II, III; Dr. H. Klingelhäfer — Die staatsbürgerliche Erziehung im Rahmen des Geschichtsunterrichts in der Untersekunda. Düsseldorf, 1929; H. Niemyska — Nauka obywatelstwa w szkołach amerykańskich. Szkoła Powsz. R. IX/1928 z. I.

jest u nas traktowana podrzędnie, w Ameryce otoczona jest szczególną pieczołowitością i ma charakter wybitnie praktyczny, oparty na podstawach socjologicznych. Nadzwyczaj cennych pouczeń w tej materji dostarcza przytoczona książka Dr. J. Chałasińskiego p. t. „Nauka obywatelstwa.“

Pierwszem doskonałym dziełem, traktującym ze stanowiska socjologii życie młodzieży w szkole i poza szkołą jest francuska praca „Recherches sur les sociétés d'enfants“ Varendonck'a, 1914. Systematyczne badania nad życiem zbiorowym klas zapoczątkowała w Jenie i Wiedniu dr. Charlotte Bühler, kładąc jednak większy nacisk na stronę psychologiczną, niż społeczną. Z wiedeńskiego koła Bühlerowej wyszła praca K. Reiningera „Über soziale Verhaltensweisen in der Vorpubertät (1925.), będąca wzorem dla wielu następnych. Ważniejsze z nich są: Hildegard Hetzer — der Einfluss der negativen Phase auf soziales Verhalten und literarische Produktion Pubertätsreifer Mädchen; oraz Lucia Večerka — Das soziale Verhalten von Mädchen während der Reifezeit. (Obie prace w jednym tomie) 1926 r. — K. Reininger — Das soziale Verhalten von Schulneulingen. K. Reininger — Die Klasse eine Lebens — und Arbeitsgemeinschaft, 1926.

W Hamburgu, gdzie również zapoczątkowano badania w tym kierunku, ukazała się praca Gertrudy Hermanówny: Formen des Gemeinschaftslebens jugendlicher Mädchen. Sozialpsychologische Untersuchungen in einem Fürsorgeerziehungsheim, 1929 r. Wyjaśnia Chałasiński, że prace te opierają się wszystkie na badaniach Schtelderup — Ebbe nad stadami kur (Beiträge zur Sozialpsychologie des Haushuns. Tegoż autora Zur Sozialpsychologie der Vögel, Ztsch. F. Psych. Bd. 88 i 95). Wartościowe są prace: Adolf Kruchenberg — Die Schulklasse, 1926; W. O. Döring — Psychologie der Schulklasse, 1927 r.; W. A. Lay — Die Lebensgemeinschaftsschule, 1927; Hugo Schroder — Soziologie der Volksschulklasse, 1928; Heinrich Deiters — Die Schule der Gemeinschaft, 1925; Dr. Siegfried Kawerau — Soziologische Pädagogik, 1924 r.

Literatura tego przedmiotu w Austrii i Niemczech jest już obszerna i w miarę czasu coraz bardziej wzrasta.

Spojrzenie na nauczanie pod szerokim kątem wartości społecznych wpłynęło na teorie nauczania, metody przedmiotów, na zakres i jakość materiału przedmiotów. Język niemiecki rozrósł się do rozmiarów „Deutschkunde“¹⁾, wledzy o kulturze niemieckiej, o przeszłości i współczesności niemieckiej, o życiu narodu. Podejmowane są liczne próby dostosowania planu na-

¹⁾ Z. Łampicki — Polska i polskość w nauczaniu polskiego. Kraków, 1930 r.

uczania do wymagań życia, że wspomnę więcej znane „nauczanie syntetyczne” (Gesamtunterricht). Czynniki, które ukształtowały istotę reformy szkolnej w Niemczech, wypłynęły z ducha współczesnej kultury, z potrzeb współczesnego społeczeństwa.¹⁾

Rozmach społeczny przejawia się w szkolnictwie i w innych państwach Europy. Czy wspomniemy o głęboko przemyślanym planie Owidjusza Decroly, reformatora belgijskiego szkolnictwa elementarnego, doceniającego należycie wpływ środowiska społecznego i przyrodniczego na osobnika, czy o sowieckim despotycznym systemie kultu grupy ze szkodą jednostki, nastroczającym wiele materiału do krytycznych wniosków i uwag nad społecznością szkolną²⁾, dostrzeżemy wszędzie to dążenie do syntezy, do scalania elementów, to zbliżenie do rzeczywistości humanistycznej, do życia, to parcie myśli ludzkiej do wspólnoty, do świata ducha, do kategorii ludzkości, które są ponad jednostką, a w niej się fragmentarycznie aktualizują.

U nas ruch socjologiczny skupia się głównie w Poznaniu.³⁾ Epokowe dzieło Fl. Znanieckiego, „Socjologia Wychowania”,⁴⁾ dający teoretyczną, ściśle naukową analizę poznawczą stosunków i działalności wychowawczej jako zjawiska społecznego, jest jedynym w swoim rodzaju nietylko w Europie. Żywe zainteresowanie sprawą wychowania wykazuje socjolog Dr. Józef Chałasiński, śledzący bacznie postęp badań w tej dziedzinie zagranicą i jako prelegent na kursach dla nauczycieli szkół średnich, dyrektorów i in. Informujący w miarę warunków szerszy ogół ze stanem współczesnych badań i dążeń pedagogicznych ze stanowiska socjologii. Niektórzy socjologowie poznańscy⁵⁾ pracują nad zastosowaniem socjologii do nauki obywatelstwa

¹⁾ Głęboko ujmuje ten problem B. Suchodolski w „Reformie szkolnictwa średniego w Niemczech”, Książnica, 1927 r.

²⁾ Ciekawego materiału dostarczają (w tłumaczeniu polskim) „Pamiętniki Kosti Riabcewa” Ogniewa i „Republika Szkid” Bielycha i Pantelejewa.

³⁾ Uniwersytet Poznański posiada czteroletni wydział socjologii. Znajduje się tutaj również P.I.S. (Polski Instytut Socjologiczny) zajmujący się pogłębianiem wiedzy między innymi przez publikację prac. Wielkie zainteresowanie nietylko w świecie uczonych, ale w szerszym społeczeństwie wzbudził odznaczony pierwszą nagrodą na konkursie P. I. S. w 1923 r. i wydany przez tenże w r. 1930. oryginalny życiorys robotnika Jakóba Wojciechowskiego p.t. „Życiorys własny robotnika” na konkurs przysłało przeszło 200 prac, jak mnie informował Dr. J. Chałasiński.

⁴⁾ Patrz również Znanieckiego „Szkice z socjologii i wychowania w „Ruchu Pedag.”; „Co to jest psychologia społeczna?” w „Przeglądzie Współcz. czerw. — lipiec 1925 r.”; „Praca Szkolna, dodatek do „Głosu Nauczyc. 30/XI-1927 r.

⁵⁾ Ks. Dr. Miłek, doc. socjol. U. P., Dr. Dobrzyńska-Rybicka, doc. fil. U. P.

czy też o Polsce współczesnej. Wzmoczenie się ruchu socjologicznego u nas wyraziło się w powstaniu w październiku 1930 r. obok etnologji Katedry socjologii w Krakowie, a prof. Bystrań wystąpił z obszernej pracą p. t. „Szkoła a Społeczeństwo”, zajmującą się analizą skutków społecznych, jakie wywiera szkoła i instytucje wychowawcze w ugrupowaniach społecznych. Ze względu na możność współdziałania seminarjum socjologicznego z Instytutem Pedagogicznym należy wiele spodziewać się po Krakowie. Teoretyczne, o dużej wartości, oryginalne prace posiadamy, jednak głębszych badań praktycznych ani śladu. Badania bezpośrednie nad grupami młodzieży, mogące wiele wpłynąć na unormowanie stosunków wychowawczych, mogące wiele krytyczno-poznawczego światła rzucić na problem roli szkoły w społeczeństwie, są zadaniami pierwszorzędnej wagi. Psychologiczna metoda adlerowska, dążąca do uzdrawiania psychicznie wypaczonych jednostek przez uspołecznianie, idąca od osobnika do grupy, zarówno jest słuszną, jak badania nad psychologją grup, czy też badania ze stanowiska czysto socjologicznego, gdyż przysparza wiele materiału do typologii społecznej, analizując zagadnienie społeczności i aspołeczności osobników. Zatem, jeśli kardynalnem zamierzeniem szkoły jest dostarczanie społeczeństwu moralnych, energicznych, twórczych i zdrowych obywateli, żyjących, ze społeczeństwem i dla społeczeństwa, dla których sublimowane społeczne czyny będą impulsem w pracy, trzeba od zarania zaprawiać młodzież do tego jej zadania, trzeba ją wychowywać społecznie.

Celem zorientowania zainteresowanych, w jakim kierunku winny iść badania i co jest ich miarą obiektywną, podaję poniżej wytyczne punkty, dotyczące badań klasy jako grupy, według wartościowej pracy D-ra Rudolfa Lochnera p.t. „Die Schulklasse als Gesellschaftsgruppe, Eine Anleitung zu ihrer Beobachtung und Erforschung“.

I. Grupa klasy podporządkowana jest, a raczej włączona w grupę szkoły. Między klasą, szkołą i rodziną istnieje ścisły związek. Uczeń nowy, pozostający początkowo w jednej grupie rodziny, przybywa do większej i o innej, postaci grupy. Inaczej się on zachowuje w szkole, inaczej poza szkołą. Już wewnątrz szkoły zachodzi podział na dwie części: grupa obiektów czyli uczniów i subiektów czyli nauczycieli. Stopniowo tworzy się wewnątrz szkoły trzecia grupa z uczniów i nauczycieli. Szkoła i klasa jest racjonalnie utworzoną grupą; irracjonalnem pozostaje obok tego spontaniczne istnienie grupy obiektów i sposób reakcji obiektów. Oprócz interesów wychowawczych i pozawychowawczych szkoła służy i starszemu społeczeństwu, jest przedmiotem sporu klas i warstw społecznych. Różne frakcje starają się tu wywrzeć swe wpływy. Idąc dalej, mówi Lochner,

że „grupa jako taka nie jest sumą pojedynczych indywiduów, lecz jest czemś nowem, jest częściowo więcej lub mniej niż zwykła suma jednostek“ (str. 9).

II. Powstanie i tworzenie się klasy szkolnej. A. klasa nowych. Różnica w przeciwieństwie do tworzenia się klasy uczniów starszych. Jak działa w jednym i w drugim, wypadku stosowanie kary? Tu zawarte pytania dotyczą zagadnienia, jak zachowują się nowi przed wstąpieniem do szkoły, klasy, jak się uzewnętrzniają różnorodne ich postawy. Wszechstronne oświetlenie zachowania się nowych w zetknięciu się z klasą, zakładem wogóle. Jaką rolę we współżyciu odgrywają: pochodzenie, wygląd zewnętrzny, wiek, płeć, klasa? Nauczyciel wobec takiej klasy (nowych) i odwrotnie. Środki utrzymywania porządku. Kiedy następuje silniejsze poczucie wspólnego położenia? B. klasa starszych. Jak się przedstawia tworzenie się klasy starych? Zachowanie się przed wejściem nauczyciela. Stopnie wyższe, płeć. Nowy nauczyciel a stary, jeden, inni (sposób reagowania klasy). Rozmieszczenie uczniów w klasie (całe zjawisko i konsekwencje). Wpływ nowego ucznia na wyraz klasy. Całkowity proces od nowego do starego ucznia. Zachowanie się grup nowych i starych, dawniej oddzielnych, obecnie zjednoczonych (rola wieku, płci, stopnia). Tworzenie Klas Koedukacyjnych. (zachowanie się chłopców, dziewcząt — rola ilości i jej konsekwencje).

III. Warunki wewnętrznego ukształtowania grup. Stosunek społeczny może już wyrosnąć przy współżyciu dwóch ludzi. Dużą rolę na spójność i kształt wewnętrzny grupy odgrywa ilość. A. Ogólne warunki. Jakie wewnętrzne i zewnętrzne fakty wpływają widocznie na rozwój ukształtowania wewnętrznego klasy. W jakim stosunku stoją do siebie: charakter warunków do charakteru ukształtowania grupy? Czy są szczególne przypadki, które hamują rozwój? B. Warunki liczbowe. Rozpatrzenie możliwości rozwoju i charakteru grupy ze stanowiska liczbowego pod wszelkimi względami. C. Warunki biologiczne. Właściwości cielesne uczniów, nauczyciela. Wpływ wieku na grupę. Różnica płci. Pora dojrzewania (wcześniejsza i późniejsza). Naturalny wygląd uczniów i nauczycieli. D. Warunki duchowe. Jak oddziałują duchowe stopnie rozwoju uczniów na postać wewnętrzną grupy? Jak działa nierównoczesność w dochodzeniu do duchowej dojrzałości? Oddziaływanie na grupę struktur duchowych jednostek. E. Warunki otoczenia. Oddziaływanie otoczenia na uczniów, a przez to na grupę. Szczegółowe rozpatrzenie oddziaływania pozaszkolnego otoczenia na uczniów. Czy uczeń pomaga rodzinie? w jakiej pracy? jak długo?

IV. Społeczne sposoby działania i stosunki A. Sposób działania. Całość działań klasy. B. Stosunki. Naswietlenie cało-

kształtu stosunków w klasie. Jaką rolę odgrywa stosunek władzy (rola przywódców)? Czy przychodzi do buntów wśród podwładnych? Czy istnieje stosunek walki, jako uzewnętrznienia rywalizacji przywódców? Opozycja, poddanie się. Jakie formy przyjmuje walka między nauczycielami a uczniami? Rola przywódców w takich walkach.

V. Struktura grupy klasowej. A. Struktura grupy uczniów. Kiedy przychodzi do ścisłego zjednoczenia grupy? Grupy w łonie klasy. Czy klasa jest grupą? Wiążę grupy klasowej. Trwałość grupy klasowej. W której klasie, znajduje się przypuszczalnie najwyższy stopień poczucia więzi społecznej klasy? Czy tworzą się w klasie samorzutnie (sztucznie) Koła samouczenia się? B. Struktura klasy łącznie z nauczycielami. Jakie miejsce w grupie zajmuje nauczyciel?

VI. Społeczne czyny grupy klasowej. A. Zmiana struktury i działania. Kiedy ukazuje się grupa w formie zamkniętej (stałe, czasowo, w szczególnych wypadkach)? B. Klasa jako grupa współzycia. C. Klasa jako grupa pracy i zabaw. Szczególne formy pracy szkolnej. Szczególne różnice między pracą szkolną a domową. Czynności klasowe o charakterze zabawy. Klasa w swobodnem działaniu. Chorobliwe formy grupy klasowej.

Podany schemat, rozszerzony według miary zainteresowań badacza, dostosowany do okoliczności i warunków, zawsze odda nieocenione usługi i spełni swoje zadanie. Materiał, zebrany drogą systematycznej obserwacji klasy, jej życia, czynów, postaw, stosunków wewnętrznych i zewnętrznych, sam podsyka nowe punkty socjogramu.

Charakterystyczna szkole wołyńskiej grupa narodowościowa jest jeszcze ze względu na tę formę poznania „terra incognita”. O nieco innym charakterze i na innym terenie przeprowadzane przez L. J. Bykowskiego¹⁾ badania nie mogą być dla nas miarą, jakkolwiek niektórych, o wielkiej wartości danych przeoczać nie możemy. Np. dochodzi autor do wniosku, że pod względem współzawodnictwa „młodzież ruska nie wykazuje różnic zasadniczych w porównaniu z polską, zbliża się jedynie do polskiej młodzieży włościańskiej”. (str. 64). „Żydzi przedstawiają się bardzo zagadkowo: objawy bardzo rozmaite, nieprawidłowe świadczą o rozmaitych wpływach i mieszanii się ras, a nadto o dużem znaczeniu czynników indywidualnych i chwilowych” (64 str.). Co do młodzieży polskiej, to „najlepsi okazują pewną zwyżkę, co stanowi pierwszą zasadniczą różnicę w porównaniu z Niemcami, u których najlepsi niemal zawsze tracą. Świadczy to, że u nas nawet najlepsi nie pracują „pełną

¹⁾ L. J. Bykowski — Badania eksperymentalne nad znaczeniem współzawodnictwa. Kom. Pedag. Min. W. R. i O. P. Nr. 4, 1923 r.

para", że w razie dostatecznego bodźca są zdolni do zwiększenia produkcji". W zbiorowych zawodach u Niemców występuje asymilacja mas, upodobnienie się do przeciętności, u nas zaś najlepsi nawet w grupie jeszcze bardziej postępują. „Znowu właściwość plemienna — zaznacza autor — harmonizująca ze zjawiskiem trudnego zgrania się zbiorowisk, gdzie jednostki zawsze zachowują w pełni swą indywidualność, a z drugiej strony, w razie niezwyklej potrzeby, są zdolne dokonać cudów" (str. 64).

Poznawszy wady i niedomagania zbiorowego życia młodzieży, będziemy się starali je wykorzeniać, usuwać, będziemy się starali już w szkole tworzyć nowe społeczeństwo, oparte na zdrowych zasadach. Czyż od szczerzej — nie zakłamaniej, powlerzchownej — harmonji współżycia na terenie szkoły nie zależy w znacznej mierze postawa danego społeczeństwa? Czyż nie idziemy od szkoły do społeczeństwa, a nie odwrotnie? Musimy o tem pamiętać, że szczególnie ważnem jest dla nas, nauczycieli na Kresach zainteresowanie się życiem młodzieży jako życiem grup i ze stanowiska grup, ku którym ciążą. Życie nam podaje liczne fakty, stwierdzające, że więź społeczności narodowej nie jest silniejsza od więzi społeczności państwowej (Szwajcaria, Ameryka i in.). Dzieci naszej szkoły w swoim otoczeniu mówią często: my, Polacy, my, Rosjanie, my, Ukraińcy, i t. d., ale mówią również my, Wołyńlacy. Właśnie spotęgowanie poczucia tej więzi „wołyńskości" może stanowić platformę wzajemnego zrozumienia, szczerego współżycia nie tylko młodzieży. Szczególniejsze zaś zadanie do spełnienia ma tu zwłaszcza szkoła średnia, zasilająca elementem obywatelskim kierownicze, wyższe warstwy społeczne. Doceniał już należycie znaczenie tego faktu Konarski, tworząc swoje Collegium Nobilium. Instytucją naukowo-wychowawczą o szerokim społecznym zasięgu było słynne liceum Czackiego w Krzemieńcu, u którego wychowanków nawet po wielu latach, jak czytamy w pamiątkach, było żywe poczucie więzi zakładu. Szczytna, o wielkiej społecznej doniosłości działalność filomatów i filaretów weszła w życie i krew Narodu.

Możliwości społeczne u nas, na Wołyniu, w szkole i poza szkołą są olbrzymie, tylko trzeba z wiarą w czyn ruszyć z miejsca.

Edward Górs.

NOWOŚCI WYDAWNICZE.

Komunikat Państw. Centr. Biblioteki Pedag. w Równem.

P. C. B. P. abonuje następujące pisma z zakresu pedagogiki i dydaktyki ogólnej i oświaty pozaszkolnej (w języku polskim).

Chowanna. Kwartalnik poświęcony naukowym zagadnieniom wychowania. Wydawnictwo Instytutu Pedagogicznego w Katowicach.

Głos Nauczycielski. Tygodnik Centr. Organ Związku Nauczycielstwa Polskiego oraz Praca Szkolna, Dodatek miesięczny do „Głosu Nauczycielskiego”. Warszawa.

Kwartalnik Pedagogiczny. Organ Sekcji Pedagogicznej Stowarzyszenia Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powszechnych.

Miesięcznik Pedagogiczny. Pismo poświęcone sprawom szkoły powszechnej. Organ Związkowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w województwie Śląskiem. Cieszyn.

Muzeum. [Dwumiesięcznik] Czasopismo poświęcone sprawom wychowania i szkoln. Organ Tow. Naucz. Szkół Średn. i Wyższ. Lwów.

Nauczyciel Polski. [Dwutygodnik] Organ Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechn. W-wa.

Ogniwo. [miesięcznik] Organ Sekcji Szkolnictwa Średniego Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Oświata i Wychowanie (miesięcznik) Czasopismo wydawane nakładem Min. W. R. i O. Warszawa.

Oświata Polska. [kwartalnik] Organ Wydziału Wykonawczego Zjednoczenia Polskich Towarzystw Oświatowych. Warszawa.

Pedagogjum. Miesięcznik poświęcony sprawom seminarjów nauczycielskich, preparand oraz kształcenia nauczycieli. Organ Zarządu Gł. Sekcji Seminarjów Nauczycielskich P. N. S. W.

Przegląd Pedagogiczny. Tygodnik. Organ Tow. Naucz. Szkół Średnich i Wyższych. T. N. S. W. W-wa.

Przyjaciel Szkoły. Dwutygodnik nauczycielstwa polskiego. Poznań

Ruch Pedagogiczny. [miesięcznik]. Czasopismo poświęcone nowym prądom w wychowaniu i nauczaniu. Organ Wydziału Pedagogicznego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Kraków.

Szkoła. Organ Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Miesięcznik poświęcony sprawom wychowania w ogólności a w szczególności szkolnictwu powszechnemu.

Szkoła Specjalna. Kwartalnik poświęcony sprawom wychowania i nauczania anormalnych. organ Sekcji Szkolnictwa Specjalnego Zw. polsk. Naucz. Szkół powsz. W-wa.

Szkoła Zawodowa. Miesięcznik poświęcony sprawom szkolnictwa zawodowego. Organ Stowarzyszenia N. i P. D. S. Z. — Poznań.

Wychowanie Fizyczne. Miesięcznik poświęcony higienie szkolnej i wychowawczej oraz kształceniu cielesnemu w domu, szkole, armji i stowarzyszeniach, organ Sekcji W. F. i H. Szk. przy T. N. S. W. — Poznań.

Wychowanie Przedszkolne. [Dwumiesięcznik] Czasopismo poświęcone sprawom wychowania dzieci w wieku przedszkolnym. Organ Towarzystwa Wychowania Przedszkolnego. Warszawa.

Zrąb. Kwartalnik. Warszawa.

Życie Szkolne. Miesięcznik poświęcony nauczycielskim konferencjom rejonowym i wogóle sprawom samokształcenia nauczycieli, wydawany przez Komitet Redakcyjny przy Z. P. N. S. P. we Włocławku. Włocławek.

Pren. rocz. zł. 6. półrocz. zł. 3. Nr. pojed. 60 gr. Konto P.K.O. Nr. 30365

Adres Redakcji i Administracji, RÓWNE WOŁ., KURATORJUM.

Drukarnia „POLTYP” Równe XIII-tej Dywizji 2.